

12. Спирин, А. А. Общая теория статистики: Статистическая методология в изучении коммерческой деятельности [Текст]: учеб. пос. / под ред. А. А. Спирина, О. Э. Башиной. — М.: Финансы и статистика, 1994. — 542 с.
13. Питерс, Т. В. поисках эффективного управления [Текст] / Т. Питерс Р. В. Уотерман. — М.: Прогресс, 1986. — 424 с.
14. Якуненко, Н. Потребительский рынок Украины. Основы маркетинга [Текст] / Н. Якуненко, А. Мельман // Бизнес эксклюзив. — 1995. — № 2. — С. 43–49.
15. Погожев, И. Б. Построение состоятельных обобщенных показателей методом наименьших квадратов [Текст] / И. Б. Погожаев, В. А. Шпак // Методы физических измерений параметров экологических систем и математическая обработка полученных данных. — Новосибирск: ВЦ СО АН СССР, 1982. — С. 62–71.
16. Розербалт, Ф. Принципы нейродинамики [Текст]: пер. с англ. / Ф. Розербалт. — М.: Мир, 1965. — 123 с.
17. Жуковская, В. М. Факторный анализ в социально-экономических исследованиях [Текст] / В. М. Жуковская, И. Б. Мучник. — М.: Статистика, 1976. — 152 с.
18. Аничкина, В. А. Анализ условий, определяющих выбор среднего взвешенного геометрического показателя для комплексной оценки качества и надежности изделий [Текст] / В. Л. Аничкина, А. М. Карминский, И. Б. Погожев // Надежность и контроль качества. — 1974. — № 8. — С. 18–25.
19. Гольштейн, Е. Г. Модифицированные функции Лагранжа. Теория и методы оптимизации [Текст] / Е. Г. Гольштейн, Н. В. Третьяков. — М.: Наука, 1989. — 400 с.
20. Сошникова, Л. А. Многомерный статистический анализ в экономике [Текст]: учеб. пос. / Л. А. Сошникова, В. Н. Тамашевич, Г. Уебе, М. Шефер; под ред. В. Н. Тамашевича. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. — 598 с.
21. Колемаев, В. А. Теория вероятностей и математическая статистика [Текст] / В. А. Колемаев и др. — М.: ВШ, 1991. — 400 с.
22. Залунина, О. М. Роль целевых показателей в определении прогнозных оценок для строительной отрасли [Текст] / О. М. Залунина // Бизнес Информ. — 2014. — № 3. — С. 160–165.
23. Залунина, О. М. Построение агрегатов признаков строительного комплекса территории для концептуальной схемы группировки [Текст] / О. М. Залунина // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. — 2014. — № 4/3(70). — С. 29–33. doi:10.15587/1729-4061.2014.26278
24. Залунина, О. М. Построение концептуальной схемы группировки областей Украины по макроэкономическим параметрам в строительном секторе [Текст] / О. М. Залунина // Проблемы экономики. — 2014. — № 4. — С. 91–96.
25. Залунина, О. М. Экономическое измерение управленческих решений в строительном секторе [Текст] / О. М. Залунина // ScienceRise. — 2015. — № 9/1(14). — С. 42–46. doi:10.15587/2313-8416.2015.50512
26. Залунина, О. М. Определение взаимосвязей отраслей, связанных с региональным строительством [Текст] / О. М. Залунина // Технологический аудит и резервы производства. — 2015. — № 1/7(21). — С. 8–12. doi:10.15587/2312-8372.2015.38434
27. Залунина, О. М. Формирование оптимального масштаба выпуска строительных материалов [Текст] / О. М. Залунина // Технологический аудит и резервы производства. — 2016. — № 1/3(27). — С. 45–49. doi:10.15587/2312-8372.2016.60447

ПОБУДОВА ІНДЕКСУ ТЯЖКОСТІ СТАНУ ВИРОБНИЧО-БУДІВЕЛЬНИХ СИСТЕМ

У даній статті розглядається побудова показника, що відображає доцільність вкладення фінансових коштів в будівельні проекти. Основною метою дослідження є підвищення ефективності стратегічних планів розвитку будівельного сектора України шляхом дослідження алгоритму оптимізації управління будівельною галуззю. У роботі автором запропоновано побудову індексу тяжкості стану будівельної системи.

Ключові слова: будівельна галузь, будівельний комплекс, індекс тяжкості, будівництво, управлінські рішення.

Залуніна Ольга Михайлівна, кандидат технічних наук, доцент, кафедра менеджменту, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Україна, e-mail: olvialavina@yandex.ru.

Залуніна Ольга Михайлівна, кандидат технічних наук, доцент, кафедра менеджменту, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Україна.

Zalunina Olga, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University, Ukraine, e-mail: olvialavina@yandex.ru

УДК 658.012.8

DOI: 10.15587/2312-8372.2016.66003

Ілляшенко О. В.

ВИКОРИСТАННЯ ПОКАЗНИКА «РІВЕНЬ РИЗИКУ НЕБЕЗПЕКИ» ЯК КРИТЕРІЮ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕННЯ В СЛУЖБІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Показано доцільність використання показника «рівень ризику небезпеки» як критерію прийняття рішень у службі економічної безпеки підприємства з забезпечення його діяльності. Зміст показника «рівень ризику небезпеки» пояснено з використанням антиномних понять «небезпека — безпека». Надано приклад визначення показника «рівень ризику небезпеки».

Ключові слова: підприємство, економічна безпека, служба економічної безпеки, рекомендації, безпека, небезпека, показник «рівень ризику небезпеки».

1. Вступ

Забезпечення економічної безпеки сьогодні визнано одним з пріоритетних напрямів управління вітчизняними підприємствами. Системне забезпечення економічної

безпеки можливе при наявності системи економічної безпеки підприємства, призначенням якої є захист його діяльності, її забезпечення від реалізації численних різноманітних загроз, що формуються у зовнішньому та внутрішньому середовищі діяльності підприємства.

Абстрактна за характером система економічної безпеки в діяльності підприємства отримує конкретну форму — у вигляді структурного підрозділу з економічної безпеки (служба або відділ).

Якщо служба економічної безпеки підприємства є результатом об'єктивізації системи економічної безпеки, то тоді ця служба має виконувати функції системи економічної безпеки підприємства, які визначають компетенцію (повноваження, права та обов'язки) служби. У загальному вигляді до функцій системи економічної безпеки підприємства належать функція моніторингу, підготовка, аналітична, оцінна, попереджувальна (конкурентна розвідка, контррозвідувальна діяльність, протидія рейдерству) функції.

Функція системи економічної безпеки підприємства — це функціонально спеціалізований вид діяльності, що передбачає виконання із заданою метою обсягу робіт певного виду, сукупності дій та операцій, що за умови спільної діяльності працівників сприяє результативності процесу досягнення цієї мети. Для виконання функцій системи економічної безпеки служба економічної безпеки має використовувати відповідний інструментарій, який ще необхідно створити.

Серед інструментів діяльності служби економічної безпеки підприємства важлива роль належить критеріям прийняття рішень щодо забезпечення діяльності підприємства. Адже основним результатом діяльності служби економічної безпеки підприємства є саме такі рішення, які мають рекомендаційний характер, оскільки їхня реалізація — повна або часткова — або відмова від реалізації залежать вже від рішення керівництва або власників підприємства. Це зумовлює актуальність проведеного дослідження.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика системотворення в економічній безпекології останнім часом значною мірою активізувалася, чим і пояснюється поява великої кількості наукових праць з цього питання. А ось створенню та діяльності служби економічної безпеки, яка об'єктивізує таку систему, присвячено не так багато наукових праць [1–3], у яких компетенцію служби економічної безпеки підприємства у більшості випадків надано без відповідного обґрунтування. Найчастіше серед функцій служби економічної безпеки підприємства розглядаються захист матеріальних та нематеріальних активів підприємства, переважно, інформації (наприклад, [4]). Підвищена увага до захисту інформації, власне, і зумовила виникнення як окремого виду економічної безпеки інформаційної безпеки підприємства. Щодо інструментарію забезпечення інформаційної безпеки підприємства сьогодні є достатньо напрацювань [5–7], у багатьох з яких використано багаторічний зарубіжний досвід із захисту комерційної таємниці [8, 9].

Якщо про компетенцію служби економічної безпеки підприємства у сучасних публікаціях мова йде, то інструментарій, з використанням якого така служба має забезпечувати діяльність підприємства, практично не згадується. Такий інструментарій є специфічним, він призначений для використання аналітиками служби економічної безпеки підприємства, а результати такого використання мають складати основу рекомендацій служби з забезпечення діяльності підприємства.

Отже, в інструментальному базисі економічної безпекології дотепер залишається остаточно невирішеним питання практичних інструментів (способів, методів, прийомів, алгоритмів, критеріїв тощо), які призначені для використання фахівцями служби економічної безпеки підприємства. Без такого інструментарію служба економічної безпеки підприємства не може здійснювати діяльність із забезпечення економічної безпеки підприємства.

3. Об'єкт, мета та задачі дослідження

Об'єктом дослідження є інструментальний базис діяльності служби економічної безпеки підприємства. *Метою проведених досліджень* є обґрунтування доцільності використання як критерію рішень служби економічної безпеки підприємства оцінок небезпек для його діяльності.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

- показати доцільність використання критерію небезпеки у прийнятті рішень щодо забезпечення економічної безпеки підприємства та пояснити його зміст;
- вибрати показник для опису небезпеки у прийнятті рішень щодо забезпечення економічної безпеки підприємства та надати послідовність його визначення;
- продемонструвати використання вибраного показника на умовному прикладі.

4. Результати дослідження вибору критерію прийняття рішення в службі економічної безпеки підприємства з забезпечення діяльності підприємства

Результатом діяльності служби економічної безпеки (тобто виконання нею функцій системи економічної безпеки підприємства) є рекомендації щодо забезпечення економічної безпеки підприємства та контроль їхнього дотримання спільно з іншими структурними підрозділами підприємства. Обов'язковість виконання рекомендацій служби економічної безпеки визначається статусом відповідної системи (підсистема або надсистема системи управління підприємством). Найчастіше система економічної безпеки підприємства розглядається як одна з підсистем системи управління підприємством поряд з такими як маркетинг, фінанси, виробництво тощо. Визнання системи економічної безпеки підприємства надсистемою у системі управління підприємством (є головною підсистемою системи управління підприємством) розглядається значно рідше.

Якщо система економічної безпеки підприємства має статус підсистеми системи управління підприємством, то рішення щодо виконання рекомендацій служби економічної безпеки ухвалює керівництво підприємства, і тоді ж керівництво несе відповідальність за економічну безпеку підприємства. Якщо ж система економічної безпеки підприємства має статус надсистеми, то тоді рекомендації служби економічної безпеки мають обов'язковий характер, і вже ця служба контролює їхнє виконання і несе відповідальність за економічну безпеку.

Розроблення службою економічної безпеки рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки підприємства

та рішення його керівництва щодо доцільності їхнього виконання потребує певного критерію. Одним з таких критеріїв пропонується рівень небезпеки. Для пояснення його змісту доцільно звернутися до загального поняття «небезпека», запереченням якого є поняття «безпека». Поняття «безпека» та «небезпека» є антиномними, оскільки вони, будучи запереченням один одного, впливають один з одного. Поняття «безпека» та «небезпека» найтіснішим чином безпосередньо взаємопов'язані, але різновекторні: збільшення небезпеки безпосередньо завжди зумовлює зменшення безпеки. Як зауважив В. М. Заплатинський, обґрунтування та формулювання термінів «безпека», «небезпека» та їхніх похідних не просто важливе, це питання розуміння проблеми, питання стратегії захисту від небезпеки і досягнення безпеки [10], тобто головне питання забезпечення економічної безпеки підприємства.

За В. М. Заплатинським, безпека — це можливість деякого негативного впливу, тобто можливість виникнення обставин, за яких певні процеси, явища або функціонування інших об'єктів можуть негативно вплинути на досліджуваний об'єкт аж до припинення його існування. Наслідком такого впливу у контексті економічної безпеки підприємства є економічна шкода, яка виступає у формі збитків або зменшення прибутку через зменшення обсягу продажів або збільшення витрат. Тоді у найзагальнішому сенсі безпека — це відсутність небезпеки, тобто безпека характеризується, в першу чергу, відсутністю небезпеки. Таким чином, у контексті наведеного можна стверджувати, що безпека (об'єкта, системи, процесу тощо) існує лише за умов відсутності небезпеки (або небезпек). Ці поняття, за В. М. Заплатинським, є суб'єктивними.

Поняття «небезпека», на думку В. М. Заплатинського, є широким, воно вказує на принципову можливість негативного впливу, а тому застосовувати його доцільно у загальних формулюваннях. На противагу поняттю «небезпека» поняття «безпека» має конкретний характер, тобто його має сенс розглядати стосовно конкретного об'єкта (процесу або системи).

Зміст поняття «безпека» сьогодні найчастіше тлумачиться вельми різноманітно, але, головне, у відриві його антинома — поняття «небезпека». Розмаїття тлумачення поняття «безпека» зумовлено універсальним характером поняття і послідовним розглядом внаслідок цього з позицій різних підходів (культурно-етичного, біологічного, прагматичного) в міру формування поглядів на безпеку [11]. По суті, безпека конкретного об'єкта є результатом об'єктивізації небезпек його функціонування.

Стосовно економічної безпеки підприємства можна стверджувати, що вона визначається ймовірністю реалізації негативного впливу, тобто ймовірністю виникнення обставин, за яких певні процеси, явища, процеси, події або функціонування окремих об'єктів у зовнішньому та внутрішньому середовищі можуть негативно вплинути на діяльність підприємства. Негативний вплив визначається змінами в діяльності підприємства, які погіршують його стан та результати діяльності.

Взаємозв'язок поняття «безпека» та «небезпека» є важливим для вимірювання безпеки конкретного об'єкта, що у функціонуванні системи економічної безпеки підприємства, структуру якої визначено за об'єктно-суб'єктивним підходом [12], здійснюється при реалізації оцінної функції системи.

У межах об'єктно-суб'єктивного підходу до структурування системи економічної безпеки підприємства його економічна безпека забезпечується шляхом захисту вибраних об'єктів. До об'єктів захисту в системі економічної безпеки підприємства належать внутрішні (матеріальні, фінансові та нематеріальні елементи активів підприємства, стан та результати використання яких спроможні суттєвим чином вплинути на його економічну безпеку, персонал та можливості підприємства) та зовнішні (репутація підприємства та його продукції, знання про взаємозв'язки та взаємовідносини з суб'єктами зовнішнього середовища (зокрема, споживачами та постачальниками), корпоративна культура, ринкова позиція підприємства, яка визначає міру визнання результатів діяльності підприємства на ринку).

Джерелами небезпеки для об'єктів системи економічної безпеки підприємства можуть бути різноманітні явища, процеси, події, що відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Наприклад, зменшення кваліфікації працівників, що обслуговують обладнання, є небезпекою для його стану, яка об'єктивізується у загрозу зриву випуску запланованого обсягу продукції та погіршення її якості.

Виміряти безпеку конкретного об'єкта системи економічної безпеки підприємства з точки зору наданого пояснення природи безпеки вкрай складно, адже висновки про безпеку досліджуваного об'єкта свідчать про відсутність небезпеки. Тому у загальному сенсі, вимірюючи безпеку досліджуваного об'єкта системи економічної безпеки підприємства, в першу чергу, доцільно оцінити небезпеку для нього (оцінки небезпеки є результатом опосередкованого вимірювання небезпеки). Отже, відповідно, можна стверджувати: рівень безпеки досліджуваного об'єкта системи економічної безпеки підприємства зумовлений рівнем небезпеки для нього.

Виходячи з показаного зв'язку понять «безпека» та «небезпека», що має антиномний характер, для опису пропонованого критерію небезпеки об'єкта системи економічної безпеки підприємства пропонується використати показник «рівень ризику небезпеки». Поняття «ризик» у цьому випадку тлумачиться як ймовірність перетворення небезпеки на загрозу з високою ймовірністю її реалізації. Загроза, на думку польських дослідників економічної безпеки, не є самостійною категорією, вона завжди конкретна — належить до певного об'єкта і є причиною його неочікуваного стану внаслідок впливу небезпеки [13, 14]. Саме поняття «ризик» відповідно до своєї природи найбільш повно дозволяє описати рівень небезпеки для діяльності підприємства. Отже, йдеться про відому тріаду («небезпека», «ризик», «безпека»), зв'язки між елементами якої в економічній безпекології давно визнано (інша справа, що дискусійним є вид зв'язку).

Виходячи зі сказаного, можна стверджувати, що завданням служби економічної безпеки при реалізації окремих функцій системи економічної безпеки підприємства, зокрема, аналітичної та оцінної, є виявлення небезпек для об'єктів системи економічної безпеки підприємства, вимірювання та аналіз небезпек, результати чого складають основу рекомендацій щодо забезпечення діяльності підприємства.

За результатами реалізації службою економічної безпеки такої важливої функції системи економічної безпеки підприємства як моніторинг (внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємства)

утворюються великі обсяги інформації, яка у межах підготовчої функції обробляється, сортирується та форматується, тобто відбувається підготовка отриманої інформації для аналізу, оцінювання та прогнозування економічної безпеки підприємства. За результатами оброблення попереднього інформації із загального переліку виявляються небезпеки для спостережуваних об'єктів системи економічної безпеки підприємства, які важливі для його діяльності. Надалі за значенням показника «рівень ризику небезпеки» фахівці та аналітики служби економічної безпеки можуть певним чином за кожним з об'єктів системи упорядкувати виявлені небезпеки, найбільш загрозливим з яких має бути приділено значну увагу. Саме стосовно небезпек для найважливіших об'єктів системи службою економічної безпеки і розробляються рекомендації щодо їхнього забезпечення і, відповідно, забезпечення діяльності підприємства, які надаються на розгляд його керівництву. Такі дії служби економічної безпеки підприємства дозволяють уникнути найбільш небезпечних сценаріїв діяльності та розвитку підприємства та вибирати сценарії з мінімальним ступенем ризику.

Показник «рівень ризику небезпеки» має розраховуватися не лише стосовно об'єктів системи економічної безпеки підприємства, а й при ухваленні його керівництвом та власниками важливих управлінських рішень щодо діяльності підприємства. Важливим є управлінське рішення, які ухвалюються за економічними критеріями і має певні ознаки. Ознаку «важливість управлінського рішення» у наявних класифікаціях управлінських рішень поки ще не представлено, можливо, тому, що важливим управлінське рішення є за певних обставин, тобто у конкретній ситуації. Якщо ці обставини змінилися, то змінюється (зростає або зменшується) і важливість рішення. Важливим управлінське рішення можна вважати, наприклад, за такими ознаками: економічні наслідки реалізації рішення, значні інвестиції для реалізації рішення, зміна відносин з партнерами по бізнесу тощо. У службі економічної безпеки підприємства значення цього показника є критерієм підвищення уваги щодо управлінського рішення.

Показник «рівень ризику небезпеки» розглядається як один з основних критеріїв доцільності (недоцільності) прийняття рішення щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. Якщо є альтернативні варіанти управлінських рішень щодо реакції підприємства на небезпеку для його діяльності (наприклад, уникнути небезпеку або прийняти її з наступним подоланням наслідків її реалізації), то за значенням показника «рівень ризику небезпеки» можна ранжувати управлінські рішення. Можливі й інші критерії ранжування управлінських рішень щодо реакції підприємства на небезпеку для його діяльності. Тоді таке управлінське рішення можна ухвалювати за сукупністю критеріїв, що з формальної точки зору, якщо відкинути інтуїцію, досвід та менеджерський талант, надає процесу прийняття рішення обґрунтованості та зваженості.

Проте рекомендації служби економічної безпеки у переважній більшості випадків мають індикативний характер, тому остаточне рішення щодо забезпечення діяльності підприємства за наданими службою рекомендаціями належить до компетенції менеджменту та власників підприємства.

Для застосування пропонованого показника «рівень ризику небезпеки» у безпекозабезпечувальній діяльності

підприємства доцільно використати метод профілювання. Профіль ризику для кожного об'єкта системи економічної безпеки підприємства або управлінського рішення містить індикатори ризику; порядок обчислення рівня ризику, що залежить від комбінації індикаторів ризику та значень індикаторів, а також перелік потенційних небезпек та оцінок ймовірності їхнього перетворення на загрози економічній безпеці підприємства залежно від рівня ризику. Рекомендації щодо дій з забезпечення діяльності підприємства має сенс надавати тоді, коли значення показника «рівень ризику небезпеки» перевищує встановлене мінімальне значення. Саме тоді рекомендується виконувати певні дії.

Індикатори ризику є практичним інструментом для вибірки й виявлення дій підприємства, які знижують рівень небезпеки для його діяльності, тобто певним чином такі дії готують підприємство до появи загрози (до об'єктивізації небезпеки).

Розроблені профільні характеристики ризику небезпеки (об'єкта або управлінського рішення) разом з іншою інформацією та оперативними даними забезпечують основу для цільового виявлення небезпек для об'єктів системи економічної безпеки підприємства або схвалюваних управлінських рішень з високим рівнем ймовірності перетворення на загрози.

Алгоритм оцінювання ризику небезпеки показано на прикладі розроблення профілю ризику небезпеки постачальника товарно-матеріальних цінностей (рис. 1). Небезпеку у прикладі, що розглянуто, становить поведінка постачальника (образ взаємодії постачальника з підприємством). Поведінка постачальника є комплексним поняттям, що містить опис якості продукції, яка постачається, дотримання умов постачання (терміни, розмір партії, упаковка, ціни тощо), якісні характеристики постачальника (репутація, ставлення до контрагентів тощо).

Всі ці складові у сукупності визначають такі важливі для підприємства характеристики поведінки постачальника як її передбачуваність та прийнятність. Відхилення у поведінці постачальника спроможні створити небезпеку для діяльності підприємства з наступним її перетворенням на загрозу (затримання поставок та недотримання їхніх умов).

У наданому алгоритмі у профілю ризику за кожним індикатором визначено рівень ризику небезпеки, «чистий» рівень якого визначається як середня величина значень індикаторів (табл. 1). Важливість постачальника у прикладі визначено питомою вагою його поставок у структурі поставок товарно-матеріальних цінностей на підприємство (табл. 2). Значення «чистого» рівня ризику небезпеки постачальника уточнено з використанням показника питомої ваги його поставок у структурі поставок на підприємство товарно-матеріальних цінностей.

Для визначення значень індикаторів ризику небезпеки у табл. 1 використано положення нечіткої логіки, відповідно до якої функція приналежності елемента множини може приймати будь-які значення в інтервалі $[0,1]$, а не лише 0 або 1. Використання нечіткої логіки математично адекватне для вирішення завдання оцінювання ризиків небезпеки. Нечітка логіка в обробленні недетермінованих даних дозволяє оперувати лінгвістичними змінними, яких часто не можна уникнути в описі елементів економічних систем.

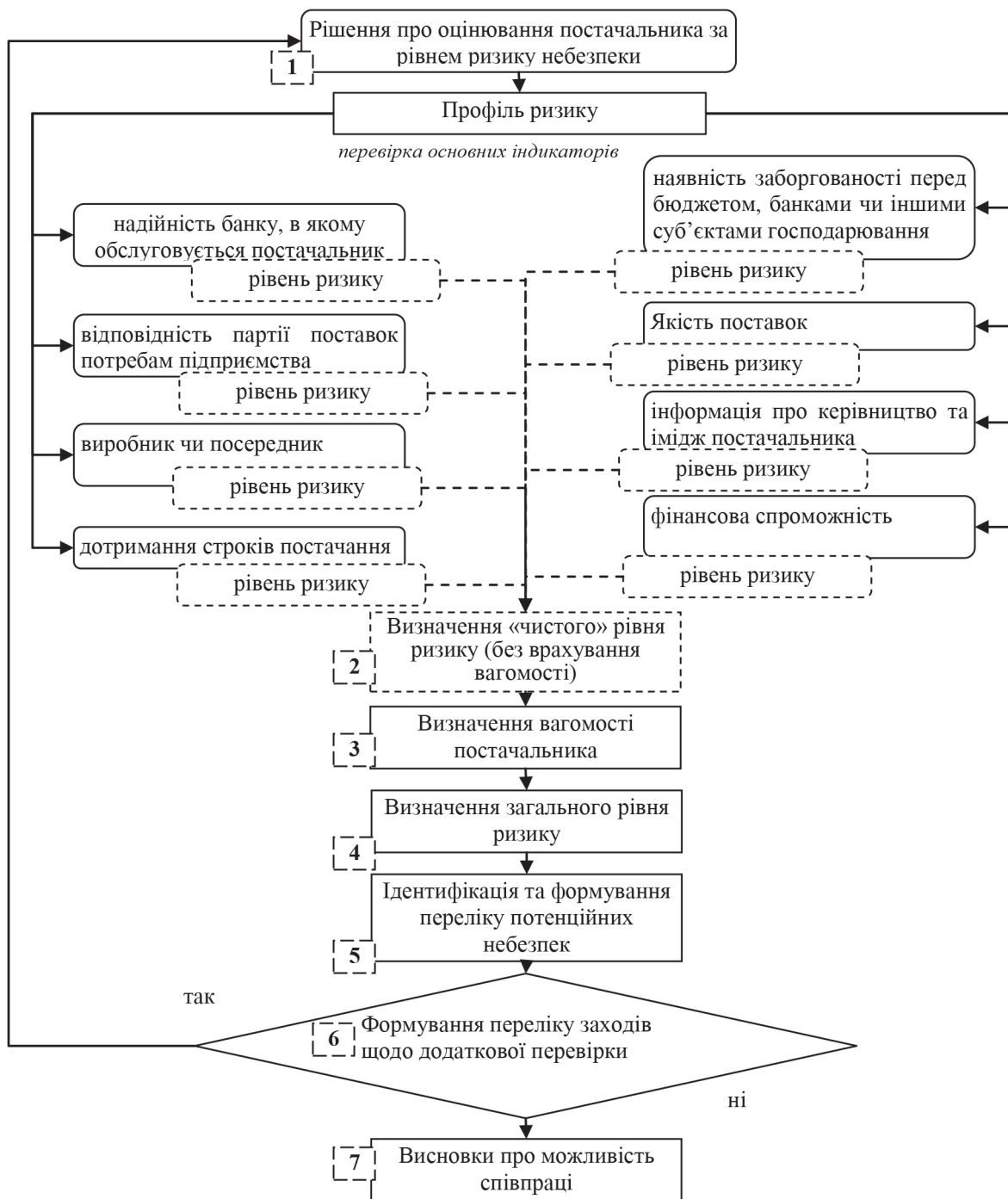

Рис. 1. Алгоритм оцінювання ризику економічної небезпеки постачальника

Значення індикаторів показників ризику небезпеки у профілі на рис. 1 визначено по-різному, залежно від їхніх особливостей. Наприклад, значення ризику небезпеки за індикатором «надійність банку, в якому обслуговується постачальник» залежить від рейтингу банківської установи відповідно до міжнародних рейтингових агенцій або іншої класифікаційної ознаки відповідно до рекомендацій НБУ: чим надійніший банк, тим менше значення ризику небезпеки згенерується системою.

За даними табл. 1 аналізуються небезпеки кожного постачальника за наданими індикаторами ризику небезпеки. За критерієм ризику небезпеки у наданому

прикладі аналітик служби економічної безпеки, радше, рекомендуватиме службі матеріального забезпечення підприємства співпрацювати з постачальником А, оскільки рівень ризику небезпеки його поставок складає 0,34. Стосовно співпраці підприємства з постачальниками Б та В оцінки аналітика служби економічної безпеки будуть негативними. Якщо система економічної безпеки на цьому підприємстві має статус підсистеми системи управління підприємством, то остаточне рішення щодо співпраці з постачальниками має ухвалювати топ-менеджмент підприємства. Якщо ж система економічної безпеки на цьому підприємстві є надсистемою системи управління підприємством, то рекомендації служби

економічної безпеки щодо співпраці з постачальниками є обов'язковими для виконання.

Таблиця 1

Оцінювання ризику небезпеки можливих постачальників підприємства

Індикатори ризику небезпеки	Поста-чальник А	Поста-чальник Б	Поста-чальник В
1. Надійність банку, в якому обслуговується постачальник	0,5	0,8	0,3
2. Відповідність партії поставок потребам підприємства	0,3	0,5	0,9
3. Вид діяльності (виробник чи посередник)	0,2	0,6	0,6
4. Дотримання строків постачання	0,3	0,7	0,7
5. Наявність заборгованості перед бюджетом, банками чи іншими суб'єктами господарювання	0,5	0,7	0,8
6. Якість поставок	0,3	0,7	0,5
7. Інформація про керівництво та імідж постачальника	0,3	0,8	0,8
8. Фінансова спроможність	0,3	0,8	0,6
9. «Чистий» рівень ризику небезпеки (сума ряд. 1–9/9)	0,34	0,7	0,65
10. Коефіцієнт вагомості постачальника	1	1	1,25
11. Загальний рівень ризику небезпеки (ряд. 9 x ряд. 10)	0,34	0,70	0,81

Таблиця 2

Вагомість постачальника

Показник	Вагомість постачальника залежно від частки його поставок в структурі постачання певного виду матеріалів			
	0–25	26–50	51–75	75–100
Коефіцієнт вагомості	0,75	1,0	1,25	1,5

З використанням індикаторів ризику небезпеки аналітики служби економічної безпеки підприємства, оцінюючи ймовірність об'єктивізації небезпеки, можуть виявляти потенційні загрози стосовно спостережуваних об'єктів системи економічної безпеки та схвалюваних важливих управлінських рішень. Індикатори ризику небезпеки за об'єктами системи економічної безпеки підприємства, видами його діяльності підприємства (або за підсистемами системи управління підприємством) мають постійно переглядатися залежно від зміни загальних умов діяльності підприємства та пріоритетів менеджменту (власників) у забезпеченні економічної безпеки підприємства, а також накопиченого досвіду застосування профілів ризику небезпеки.

5. Обговорення результатів дослідження використання показника «рівень ризику небезпеки» як критерію у прийнятті рішення в службі економічної безпеки підприємства

Пошук критеріїв рішень служби економічної безпеки підприємства є продовженням досліджень автора щодо

формування системи економічної безпеки підприємства та її об'єктивізації.

Показник «рівень ризику небезпеки» як критерій прийняття рішення в службі економічної безпеки щодо забезпечення об'єктів захисту підприємства є одним з кількох можливих критеріїв, на відповідність яким мають перевірятися рекомендації служби економічної безпеки. Лише наданим критерієм обмежуватися не можна, потрібний пошук й інших інструментів, використання яких надасть більшої обґрунтованості рекомендаціям служби економічної безпеки підприємства. Надалі потрібно створити загальний алгоритм застосування показника «рівень ризику небезпеки» у прийнятті рішень в службі економічної безпеки підприємства. Загальний алгоритм потребує його конкретизації щодо об'єктів застосування (сфери діяльності підприємства, об'єкти захисту, види управлінських рішень тощо).

6. Висновки

За результатами проведених досліджень:

- показано, що основним завданням служби економічної безпеки підприємства є надання рекомендацій щодо забезпечення діяльності підприємства. Основу таких рекомендацій мають складати результати аналізу виявлених небезпек для діяльності підприємства. Для такого аналізу пропонується використовувати показник «рівень ризику небезпеки», значення якого розраховується щодо об'єктів системи економічної безпеки підприємства та при експертизі важливих управлінських рішень;
- природу показника «рівень ризику небезпеки» пояснено з використанням антиномних понять «небезпека — безпека»;
- показник «рівень ризику небезпеки» доцільно забезпечувати до об'єктів системи економічної безпеки підприємства, структуру якої визначено за об'єктно-суб'єктним підходом, та у прийнятті важливих управлінських рішень;
- у наданому прикладі показано визначення показника «рівень ризику небезпеки» з використанням методу профілювання та положень нечіткої логіки.

Література

1. Мак-Мак, В. П. Служба безопасности предприятия как субъект частной правоохранительной деятельности [Текст] / В. П. Мак-Мак. — М.: Компания «Спутник+», 2003. — 220 с.
2. Сиволап, Л. А. Служба безпеки підприємства як чинник його економічної безпеки [Текст]: зб. наук. пр. / Л. А. Сиволап // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. — 2014. — № 1(2). — С. 121–125.
3. Королев, М. И. Система экономической безопасности предприятия [Текст] / М. И. Королев. — М.: Маска, 2011. — 352 с.
4. Кавун, С. В. Економічна безпека підприємства: інформаційний аспект [Текст] / С. В. Кавун. — Харків: ТОВ «Щедра садиба плюс», 2014. — 312 с.
5. Нашинець-Наумова, А. Ю. Питання забезпечення інформаційної безпеки підприємства [Текст] / А. Ю. Нашинець-Наумова // Юридичний вісник. — 2012. — № 3(24). — С. 58–62.
6. Гриджук, Г. С. Систематизація методів інформаційної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Г. С. Гриджук // Вісник Національного транспортного університету. — 2009. — № 19, Ч. 1. — С. 1–4. — Режим доступу: \www/URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Vntu/2009_19_1/pdf/64.pdf. — 18.03.2016.

7. Аніловська, Г. Я. Інформаційна безпека підприємства в умовах використання сучасних інформаційних технологій [Електронний ресурс] / Г. Я. Аніловська // Науковий вісник НЛТУ України. — 2008. — Вип. 18.9. — С. 270–273. — Режим доступу: \www/URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/chem_biol/nvntlu/18_9/270_Anilowska_18_9.pdf. — 18.03.2016.
8. Lydon, J. C. The Deterrent Effect of the Uniform Trade Secrets Act [Text] / J. C. Lydon // Journal of the Patent & Trademark Office Society. — 1987. — Vol. 69. — P. 427–444.
9. Jager, M. F. A comparison of trade secret laws in Asia 7 [Text] / M. F. Jager // LES Nouvelles. — 1997. — Vol. 32, № 2. — P. 54–59.
10. Zaplatynskyi, V. Новое определение термина «опасность» [Электронный ресурс] / V. Zaplatynskyi // PRACE NAUKOWE Akademii im. Jana Długosza w Cz. SERIA: Edukacja Techniczna. — 2012. — Vol. VII. — Режим доступа: \www/URL: http://www.pneti.ajd.czest.pl/docs/tom7/art/vz_a.pdf
11. Козаченко, Г. В. Екосент: зміст, предмет та структура [Текст] / Л. Є. Козаченко, Л. Є. Шульженко // БизнесИнформ. — 2014. — № 2. — С. 8–12.
12. Ілляшенко, О. В. Система економічної безпеки підприємства: зміст та властивості [Текст] / О. В. Ілляшенко // Virtus. — 2015. — № 3. — С. 125–129.
13. Korzeniowski, L. Wywiad gospodarczy, historia i współczesność [Text] / L. Korzeniowski, A. Peplonski. — Krakow: EAS, 2005. — 244 p.
14. Świniarski, J. Naturze bezpieczeństwa. Prolegomena do zagadnień ogólnych [Text] / J. O. Świniarski. — Warszawa: Pruszków, 1997. — 314 p.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОКАЗАТЕЛЯ «УРОВЕНЬ РИСКА ОПАСНОСТИ» КАК КРИТЕРИЯ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЯ В СЛУЖБЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Показана целесообразность использования показателя «уровень риска опасности» в качестве критерия принятия решений в службе экономической безопасности предприятия по обеспечению экономической безопасности его деятельности. Содержание показателя «уровень риска опасности» пояснено с использованием антиномных понятий «опасность — безопасность». Приведен пример определения показателя «уровень риска опасности».

Ключевые слова: предприятие, экономическая безопасность, служба экономической безопасности, рекомендации, безопасность, опасность, показатель «уровень риска опасности».

Ілляшенко Олена Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки підприємства та прикладної статистики, Інститут хімічних технологій Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, Северодонецьк, Україна, e-mail: evi.1972@mail.ru.

Ілляшенко Елена Викторовна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономики предприятия и прикладной статистики, Институт химических технологий Восточноевропейского национального университета им. В. Даля, Северодонецк, Украина.

Illiashenko Olena, Institute of Chemical Technologies of East Ukraine Volodymyr Dahl National University, Severodonetsk, Ukraine, e-mail: evi.1972@mail.ru

УДК 330.322:658.7

DOI: 10.15587/2312-8372.2016.66049

Крикавський В. Є.

ОБҐРУНТУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

На основі застосування моделі Дюпона обґрунтовано основні концепційні засади у будівельній діяльності. Встановлено необхідність впровадження логістичної концепції в сферу постачання як найбільш витратного компоненту будівельного процесу. На прикладі раціоналізації оформлення замовлення доведена можливість використання моделі TDABC для оптимізації операцій будь-яких підпроцесів в сфері постачання.

Ключові слова: будівельна організація, модель Дюпона, логістична концепція, постачання, оптимізація процесів, модель TDABC.

1. Вступ

Будівельна індустрія в Україні переживає не найкращі часи. В умовах мізерного внутрішнього попиту, низької платоспроможності населення, незадовільного фінансового стану суб'єктів господарювання, як тих, котрі надають будівельні послуги, так і тих, котрі їх потребують, не створюють можливості для отримання довгострокових конкурентних переваг щодо високої якості, помірної ціни, прийняттого часу та відповідної мобільності реагування на потреби замовників.

Більшість із перерахованих проблем пов'язані із витратами будівельного виробництва, на які безпосередній вплив мають рівень технологій процесів, інноваційність технічних засобів, кваліфікація персоналу, система менеджменту в будівельних організаціях. Використання інструментів логістики дозволяє покращити витратні показники

процесів в будівельній галузі, що потребує, насамперед, оцінювання сукупності взаємопов'язаних потоків інформації, матеріально-технічних і фінансових ресурсів. Це обґрунтовує актуальність проведеного дослідження.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Теоретичне осмислення застосування концепції логістики у діяльність будівельних організацій відбувається не на пустому місці. Достатньо оцінити спектр праць Поповиченко І. В. [1], Черчати А. О. [2], Кравчуновської Т. С. [3], в яких актуалізовані та адаптовані до специфіки галузі типові логістичні рішення, зокрема ті, що стосуються оптимізації рівня запасів будівельних матеріалів, аут/інсорсингу, інших проблем стратегічного управління постачанням.